

Sencer Şahin, *Neufunde von antiken Inschriften in Nikomedeia (İzmit) und in der Umgebung der Stadt*, Münster 1974. 169 s., metin içinde 6 harita, 16 şekil ve metin dışında 16 levha içermektedir.

Üniversitelerimize öğretim üyesi yetiştirilmek üzere son on yıldanberi devlet hesabına yabancı memleketlere yarışma sınavı ile seçilerek gönderilen doktora öğrencilerinden biri olan S. Şahin, yukarıda ismi verilen "İzmit ve çevresinden yeni bulunan antik kitabeler" hakkındaki doktorasını Münster Üniversitesinde vermiş bulunmaktadır. S. Şahin'in hocası Prof. F. K. Dörner'in de yakından ilgili olduğu alanı¹ konu edinen eser, esas itibariyle bölgede bulunan yeni kitabeleri kapsamakla beraber, bölgedeki bir kısım arkeolojik kalıntıları da tanıtmaktadır. Bu yönden yazar eserinin başlığına pek sadık kalmamış görünmektedir. Kitap: I - Nikomedia şehri, II - İzmit körfezi güney kıyıları, III - Nikomedia'nın doğu ve kuzeyindeki araştırmalar, IV - Nikomedia'nın batı ve kuzey batısındaki buluntu ve iskân yerleri, V - Nikomedianın kuzey bölgesi, VI - Nikomedia'da yeni şehir Phyle'leri ismi altında altı bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler arasında İzmit nymphaionu (s. 14-17), İzmit batı nekropolünde bulunan mezar odası (s. 21-22), İzmit'in ilk kuruluş yeri olan Astakos'un mevkii meselesi (s. 66-70) ve İzmit'in su tesisatı (s. 84-88) gibi meselelere de değinilmektedir. Derlenen kitabelerin metinleri aynen verilerek gerekli epigrafik açıklamalarla yetinilmiştir. Asıl arzu edildiği üzere bunların ayrıca değerlendirilmesi yoluna gidilmemiştir. Kitabelerin tercümeleri de verilmemiştir. Bir batı Üniversitesinde hazırlanan böyle bir çalışma için bu tutum normal sayılmakla beraber yazara, eserinin ilerde Türk okuyucuları için yeni baskılarını düşündüğü takdirde kitabelerin tercümelerini de vermesini tavsiye ederiz. Bu konuda merhum Prof. E. Bosch'un o şekilde çalıştığını hatırlatmayı faydalı görüyoruz². Zira yurdumuzda eski Yunancayı bilenlerin sayısında Prof. Bosch zamanından bu yana fazla bir artma olduğunu sanmıyoruz.

Epigrafi yönünden eser hakkında uzmanların düşündüklerini belki bir süre daha beklemeliyiz^{2a}. Biz burada bizi ilgilendiren bir iki nokta üzerinde duracağız. Bunlardan birisi İzmitin kuruluşu yönünden büyük önem taşıyan Astakos'un yeridir (s. 66). Bu konuda İzmit Rehberinde³ kısa bilgi vermiş, körfezin güneyinde "Baş İskele"

¹ F. K. Dörner, *Inschriften und Denkmäler aus Bithynien*, Berlin 1941; Bericht über eine Reise in Bithynien, *Denkschr. d. Öst. Ak. der Wiss.*, 75/1 Wien 1952.

² E. Bosch, Bitinya Tetkikleri, *Bulleten X*, 1946, s. 29-53.

^{2a} Bu eleştirinin matbaaya verilmesinden sonra J. ve L. Robert yıllık 'epigrafya bülteninde' kitabın genel kiritiğini yaptılar (J. et L. Robert, Bulletin epigraphique, *REG LXXXVII*, Nos. 414-418, 1974 s. 294-303). Burada kitap madde madde gözden geçirilerek ilmi görüşler açıklanmıştır. Konunun en yetkili kişilerinin bu eleştirisi, kitabın epigrafya alanında ciddi karşılandığını göstermektedir.

³ N. Fıratlı, *İzmit Rehberi*, İstanbul 1971 s. 2. not 2a da *göst. yer.* s. 298 no. 574 de J. ve L. Robert, Astakos meselesine temas etmekte, bunun daha önce saptandığını belirtmekte ve bu konu ile ilgili antik kaynakları da göstermektedir.

mevkiinde bulunan Yunan çanak-çömleğinden söz etmiştim. Bu çanak-çömleği çalışmaları sırasında S. Şahin'e de göstermiştim. Daha önce Prof. Bosch da Baş İskeleyi Astakos'un yeri olarak işaret etmiş bulunmaktadır⁴. Durum böyle olduğu halde yazar bu yayınları dikkate almayıp "Baş İskele"yi kendisi tespit etmiş gibi davranmaktadır. Kitabında değerlendirilecek pek çok kitabe malzemesi toplamış bulunan S. Şahin'in böyle bir harekete ihtiyacı olmaması gerekir. Bu tür buluntuları bölgede devamlı çalışanların takip etmeleri doğaldır. Son olarak da yol yapımı sırasında (Nisan 1975) aynı mevkide pek çok Korint çanak-çömleği ve arkaik dam kiremidi parçaları bulunmuş, böylece bu konu artık hiç bir şüpheye yer kalmıyacak şekilde saptanmıştır.

İzmitte doğu-kuzeyden su getiren antik su tesisatı da evvelce tesbit edilmiştir⁵. Bu tesisat o zamanın yeni verileri ile birlikte *İzmit Rehberi*'nde tekrarlanmış hattâ buna şehrin batısına su getiren "Ayşekadın suyu" tesisleri de ilave edilmiş idi⁶. Bunun da açıkça belirtilmesi yerinde olurdu. Yazar Res. 1 de İzmit nymphaion'unun yeni bir krokisini veriyorsa da bu kroki İzmit rehberindekinden daha iyi değil, aksine rehberdekinden daha az fikir vericidir. Zira rehberdeki krokinin yapılmasından S. Şahin'in inceleme yaptığı tarihe kadar geçen süre içinde nymphaion kalıntısında değişiklik olmuş, bazı kısımlar özellikle ön kısımda birbirini takip eden dairesel ve dikdörtgen nişler görünmez hale gelmiştir. S. Şahin bu nedenle anıtın cephesinin İstanbul caddesi altına uzanacağı kanısına varmıştır. Bugün görünmeyen bu nişler anıtın tipi hakkında fikir edinilmesi yönünden önem taşımaktadır. Eseri 1969 da inceleyen Berge Aran⁷ ortadaki dairesel, yanlardaki dikdörtgen büyük nişleri görmüş ve yapıyı bunlara göre sınıflandırmıştır. S. Şahin, B. Aran'ın yayını görmemiş kalıntıdaki özellikleri dikkate almamıştır. Anıtın cephesi de cadde altına kadar uzanmamaktadır. Bu günkü İstanbul caddesinin antik Nikomedianın da ana caddelerinden biri olduğu ve anıtın bu caddeye baktığı anlaşılmaktadır.

Kitapta görülen bazı noksanların daha ziyade yazarın esas uzmanlık alanından dışarıya, arkeolojiye taşmasından ileri geldiğini sanıyoruz. Kendisinden öncekilerin çalışmalarını gereğince değerlendirmesi ve epigrafi alanında kalarak bu konuda ısrarla çalışması halinde S. Şahinin yurdumuzda ve dünyada epigrafi alanında önemli bir mevkii olacağına inanıyoruz. Bu nedenle bu eseri epigrafi konusunda memleketimizde bir Türk tarafından ortaya konmuş ilk ciddi çalışma olarak görüyor, yazarını müstakbel bir epigraf olarak selamlıyor ve tebrik ediyoruz.

DR. NEZİH FIRATLI

⁴ E. Bosch, *İzmit Şehrinin Muhtasar Tarihi*, İstanbul 1937.

⁵ D. Pogodin-O. Wulf, *IRAI*, 2, 1897, s. 77- kroki.

⁶ N. Firatlı, *İzmit Rehberi*, s. 13 vd.

⁷ Berge Aran, *Anadoluda Roma Devri Mimarisi*, İstanbul 1971, s. 117.